

ЎЗБЕКИСТОННИНГ СИЁСИЙ - ИЖТИМОЙ ВА ИҚТИСОДИЙ ИСТИҚБОЛИНИНГ АСОСИЙ ТАМОЙИЛАРИ

ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ БИРИНЧИ МАЖЛИСИДАГИ МАЪРУЗАСИ

Ассалому алайкум, мухтарам халқ номбери! Қарли дўстлар! Авваламбор, барчангизни халқимизнинг ишончига мушарраф бўлиб, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига депутат этиб сайланганингиз билан чин қалбимдан табриклашга ижозат бергасизлар.

Уйлаيمанки, бугунги анжуман барчамизнинг хотирамизда ғоят муҳим бир воқеа сифатида сақланиб қолади.

Чунки, сизлар Ўзбекистон тарихида ilk марта кўппартиявийлик ва демократик асосда ўтказилган сайловлар натижасида мамлакат парламентида аъзо этиб сайландингиз.

Биринчилар қаторида бўлиш — жуда шарафли ва, шу билан баробар, жуда масъулиятли ишдир.

Мен бугун бу мухтарам залда Ўзбекистон раъвои учун, халқимизга фаровон турмуш яратиб бериш учун ўз меҳнати, ақл-заковати, истеъдоди ва салоҳиятини аямай, ҳузур-халоватдан кечиб, Ватанимизга сийқидилдан ва садоқат билан хизмат қилишга бөл боғлаб, халқимизнинг азгу ниятларини рўёбга чиқаришга аҳд этган сиздай инсонларни қўришдан ва сиз азиялар билан сабдош бўлганимдан бениҳоя хурсандман.

Азиз дўстлар! Сизларнинг сафингизда турмушнинг аччиқ-чуқлиғини оёдан татиған, бой ҳаётий тажрибалари ва оқилона масолаҳат насиҳатлари билан барчамизга ўрнак бўлиб келатган нуруний оқоқларимиз бор.

Сизларнинг сафингизда янги тафаккур ва фаолиятлари билан элга танилган ташаббускор ва тадбиркор иш одамлари бор.

Сизларнинг сафингизда илму фан, маданият ва маърифат соҳасининг энг атоқли намоёндалари борки, биз улар билан бир замонада яшаётганимиз, улар билан ёнма-ён ва ҳамнафас бўлиб меҳнат қилётганимиздан ҳақли равишда фарахланамиз.

Сизларнинг сафингизда халқимизнинг орзу-умидларини тегиз қўриётган, халқимизнинг оғирини енгил этишни мукддас бурч деб биладиган билимдон ва қатъий раҳбарлар борлиги кўнглимизни тоғдай кўтарди.

Ишончим комилки, сизлар, ҳурматли депутатлар, азиз дўстларимизнинг куч-қудрати ва шон-шухратини юксалтириш, халқ вакили деган шарафли номни оқлаш учун фидокорона ва ҳалол меҳнат қиласизлар.

Сизларга бу олижаноб йўлда ҳамиша омад ва зафарлар ёр бўлсин.

Мухтарам юртдошлар! Бугунги муҳим кунда, яъни янги парламент — Олий Мажлис ўз фаолиятини бошлаган кунда, ўтган йилларда иш олиб борган собиқ Олий Кенгаш фаолиятини эслаб ўтишни барчамизнинг ватандошлик бурчимиз деб ҳисоблайман.

Адолат юзасидан айтишимиз керак: Олий Кенгаш яхши ва унумли ишлади. Олий Кенгаш низомида мураккаб даврда фаолият кўрсатиб, Ўзбекистон истиқлолини эълон қилиб, давлат мустақиллигининг сиёсий-ҳуқуқий асосларини, маънавий негизларини тайёрлади ва амалга оширди.

Олий Кенгаш ва Президент ҳамда мамлакат ҳукумати ўзаро аҳиллик билан фаолият кўрсатди. Жамиятда сиёсий парокандилик, бўлиниш юз бермади. Тинчлик ва тотувлик ҳукм сурди. Халқимиз жипслашди. Давлатимиз пойдевори мустаҳкамланди. Ўзбекистон жаҳон миқёсига чиқди.

Олий Кенгаш ўз фаолиятини бошлаган пайтда собиқ Шўролар тузумининг қонунари кучда эди.

Истиқлолга эришганимиздан кейин мустақиллик даврига муносиб янги қонунийлик яратиб вазифаси вуқудга келди. Собиқ Олий Кенгашимиз тайёрлаган ва қабул қилган 200 га яқин қонун ва 500 дан зиёд қарор ана шу мукддас вазифанинг шарафли ижроси эди.

Собиқ Олий Кенгаш мамлакатимиз тарихида биринчи бор Президентни сайлади. Мустақиллик декларациясини эълон қилди. Ўзбекистоннинг давлат мустақиллиги ҳақидаги тарихий қонунари ва унинг асосий Қомусини қабул этди.

Булар барчаси — тарихий воқеалар. Бу воқеаларнинг ижодкори ва ижросини бўлиши Олий Кенгаш аъзоларининг фаолиятини бугун биз фахр билан эсласак арийдим.

Улар ўтиш даврининг муҳим ҳақиқати — жамиятда ўзаро товушлиқни сақлаш принципини яхши англаган ҳолда фаолият юритдилар. Янги замон талабларини тушуниб, оқил, демократик жамият қуриш ва эркин бозор муносабатларига ўтишга асос солувчи жуда муҳим қонунарини ишлаб чиқдилар ва қабул қилдилар.

Ота-бобомиздан қолган ўзаро меҳру оқибат тушунчасига садоқатимизни намоён этиб, ўз номимдан ва, ҳукуматимиз номидан ва сиз, янги сайланган халқ депутатларининг Олий Кенгаш аъзоларига, барча собиқ халқ депутатларига савий миннатдорчилик билдиришга, уларга сийқат-саломатлик ва узоқ умр тилашга ижозат бергасизлар.

1. ДЕМОКРАТИЯ — БОШ ИЙЛИМИЗ
Мухтарам дўстлар!

Биз дом-дараксиз кетганлар бўйича Америка - Россия комиссиясининг ҳайратан Мэлколм Тун бошчилигидаги делегация аъзоларини қабул қилди.

Ўзбекистон билан Хорватия ўртасида дипломатия муносабатлари ўрнатилди.

Россия Президентини Борис Ельцин мамлакат парламентини томонидан қабул қилинган энг кам иш ҳақини ошириш тўғрисидаги қонунни бюджетда маблағ йўқлиги сабабли рад этди.

Март ойида Беларусь билан Европа Иттифоқи ўртасида шериклик ва ҳамкорлик тўғрисида битим имзоландиган бўлиди.

Афғонистон Президенти Бурхониддин Раббоний БМТ

Эришилган яққол ва муҳим натижаларга қарамадан, хотиржам бўлишимизга ҳали асос йўқ. Биз XXI асрда яшайдиган янги уйимизнинг пойдеворини қуришни бошладик, ҳоло. «Ўзбекистон янги аср бошида» деган узоқ мuddатга мўлжалланган, кенг қамровли ривожланиш дастурини ишлаб чиқиш ва уни ҳаётга тадбиқ этиш вақти келди.

Бў дастурда ҳар бир фуқаро, ҳар бир ватандошимизнинг бугунги ва келажак манфаатлари ўз ифодасини топиши лозим.

Мустақилликка эришган кунимиздан буюн ўтган йиллар мобайнида Ўзбекистоннинг сиёсий тизимида улкан ва жиддий ўзгаришлар юз берди.

Авваламбор, давлатимизнинг ҳуқуқий пойдевори яратилди. Энг юксак демократик талабларга жавоб берадиган мустақил Ўзбекистон Республикасининг биринчи Конституцияси қабул қилинди.

Вақиллик ҳокимиятини вуқудга келтиришнинг жаҳондаги энг демократик тизимларидан бири ташкил этилди. Ўзбекистон парламенти — Олий Мажлис ilk марта кўппартиявийлик асосида сайланди.

Ҳокимият бўлимининг конституция, томоиллари асосида қатор қонунлар ишлаб чиқилди ва ҳаётга жорий этилди. Икки ва суд ҳокимияти тармоқлари шаклланди.

Мамлакатимизда сиёсий ўзгаришларга мос равишда ихчам, очик ва тадрижий ривожланишга эга бўлган ижтимоий тизим яратилди. Шу тўғрйли биз ўтмишни баҳолашда барча фуқароларнинг ҳамфироқлиги, умумийлиги яқдлликка эришди. Сиёсий ислохотларнинг ҳар томонлама қўқулаши учун қулай шароит ҳозирланди.

Барчамизга аёнки, яқин ўтмишда қилган ишларимизни, фаолиятимизни эслар эканмиз, авваламбор, олдимизда турган улкан вазифалар ҳақида гапиришимиз табиийдир.

«Бугун биз қандай давлат қурашимиз? Унинг сиёсий ва ижтимоий негизи, унинг қиёфаси қандай бўлиши керак? Янги демократик жамият шаклланишида унинг таъсири қандай бўлади?» — деган саволларга жавоб топиш, бу ҳусусда атрофлича фикр юритиш фурсати етди.

Албатта, бу масалалар бизнинг Конституциямизда ўз ифодасини топан. Мақсадимиз аниқ — бозор иқтисоди томоилларига асосланган, эркин, очик, демократик давлат қуриш. Бироқ ана шу мақсад сари қадам қўяр эканмиз, кураётган давлатимизнинг шакли, қиёфасини ўзимиз аққол тасаввур қилишимиз керак. Шу мақсадга эришиш учун жамият тизимининг тараққиёт босқичларини аниқ белгилаб олишимиз зарур.

Булар мураккаб, аниқ пайтда ғоят муҳим масалалардир. Биз бу саволларга қанчалик тўғри жавоб топа оласак, адолатли, демократик жамият қуришимиз энг мақбул ва маърифий йўлларини шуғчалик тезроқ топамиз. Халқимиз келажик, Ватанимиз истиқболи ана шунга боғлиқ.

Давлат қурилиши борасида танқидий нуктаи назарсиз қабул қилинадиган тайёр қолпик ва андозалар йўқ. Дунёда бир-бирига айнан ўхшаган иккита инсон бўлмаганидек, бир-бирига айнан ўхшаган иккита давлат ҳам йўқ. Бундай бўлиши мумкин ҳам эмас.

Ҳар бир давлат — бетақорор ижтимоий ҳодисадир. У ҳар қайси халқ тарихий ва маънавий тараққиётининг ҳосилдир, унинг ўзига хос, ўзига мос маданияти ривожининг натижасидир.

Биз ҳозир ўзгаришлардан со-

БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ БИРИНЧИ СЕССИЯСИ Тўғрисида АХБОРОТ

23 февраль кун Тошкентда биринчи чакриқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи сессияси иш бошлади. Сессияда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов қатнашмоқда. Унда, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси ҳукумати, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Ўзбекистон Республикасидаги доимий вакили Халид Малик, хорижий давлатларнинг Ўзбекистондаги элчихоналарининг раҳбарлари ва ваколатхоналарининг вакиллари иштирок этмоқда.

Сессиянинг биринчи мажлисини Марказий сайлов комиссиясининг раиси К. Аҳмедов очди.

Ўзбекистон Республикасининг давлат мадҳияси ижро этилди.

Депутатлар Олий Мажлисининг Мандат комиссияси ва унинг раисини сайлайдилар.

Қисқа танаффусдан кейин Олий Мажлис депутатлари ваколатларининг тап олишга-лиги тўғрисида Мандат комиссиясининг раиси, депутат Ш. Мирзиёев маъруза қилди.

Депутатлар сессия қотибияти ҳамда «Рада-мажлис» овоз бериш тизимининг ишини назорат этувчи гуруҳни тузишлар.

Шундан кейин парламент Олий Мажлис раҳбариятини сайлашга киришди. Вакиллар йиғилишининг илтимосига кўра Ўзбекистон

Республикаси Президенти И. Каримов Олий Мажлис Раиси ва Раис ўринбосарлари лавозимига номзодлар бўйича таклиф киритди.

Депутат Эркин Халилов Олий Мажлис Раиси этиб, депутатлар Ўббинёз Аширбеков, Борис Бутров, Бўришо Шодиева, Акмалжон Қосимов Олий Мажлис Раисининг ўринбосарлари этиб сайландилар.

Шундан кейин сессияда Эркин Халилов раислик қилди.

Сессияда Президент Ислам Каримов Ўзбекистоннинг сиёсий-ижтимоий ва иқтисодий истиқболининг асосий тамойиллари тўғрисида катта маъруза қилди. Маъруза сессиянинг барча қатнашчилари ва чет эллик меҳмонлар томонидан зўр эътибор ва қизиқиш билан тинг-ланди.

Танаффусдан кейин депутатлар парламентнинг муваққат иш тартибни қабул қилдилар, Олий Мажлисининг қўмиталари тўғрисидаги масалани ҳам қўриб чиқдилар, уларнинг раисларини сайладилар. Академик Ш. Ўразев Олий Мажлисининг инсон ҳуқуқлари бўйича вакили этиб сайланди.

Муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Ўзбекистоннинг янги парламенти ўз ишини давом эттирмоқда.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ ҚАРОРИ

У. АШИРБЕКОВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ ЭТИБ САЙЛАШ Тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

Ўббинёз Аширбеков Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Раисининг ўринбосари этиб сайлансин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри, 1995 йил 23 февраль

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ

ЎББИНЁЗ АШИРБЕКОВ

1944 йилда туғилди, қорақалпоқ, маълумоти олий. 1969 йилда Тошкент ирригация ва қишлоқ ҳўжалиги-ни механизациялаш муҳандислари институтини тугатган. Халқ демократик партиясининг аъзоси, Ўзбекистон Республикасининг Олий Мажлисининг депутаты.

Меҳнат фаолиятини 1969 йили Қораўзақ посёлкасидаги қурилиш бошқармасида катта муҳандисликдан бошлади. 1970-1982 йилларда Ташкент 12-қурилиш терстида, кейин-чалик Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасининг қурилиш ва шаҳар ҳўжалиги бўлимида ишлади. Ўзбекистон Республикасининг қишлоқ қурилиш вазирлигининг ўринбосари, Амулар ёлтепаси ишлаб чиқариш бошқармасининг бошлиғи, «Амулар» суу ҳўжалиги ҳўазарлари бирлашмасининг бошлиғи, 1990-1992 йилларда Ташкент шўро тўғрисидаги партия қўмитасининг биринчи қотиби, халқ депутатлари туман кенгашининг раиси ва кейинчалик туман ҳўкимия бўлиб ишлади. 1992 йилда Қорақалпоқ-лыстон Республикаси Жўқорни Кенга-сининг Раиси этиб сайланди. Айна вақтда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раисининг ўринбо-сари лавозимига фаолият кўрсатди.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ ҚАРОРИ

Б. И. БУТРОВНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ ЭТИБ САЙЛАШ Тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

Борис Иванович Бутров Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Раисининг ўринбосари этиб сайлансин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри, 1995 йил 23 февраль

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ

БОРИС ИВАНОВИЧ БУТРОВ

1938 йилда Ашқобод шаҳрида туғилди, рус, маълумоти олий. 1965 йилда Тошкент халқ ҳўжалиги ин-ститутини тугатган. Иқтисодчи. Партияси. Ўзбекистон Республи-каси Олий Мажлисининг депута-ти.

1958-1968 йилларда суу комби-натда олдий бухгалтерликдан комбинат директорининг ўринбо-сарига бўлган лавозимларда иш-лади. 1968 йилдан бошлаб совет ва партия ишларида фаолият кўр-сатди. Тошкент шаҳар Чилонзор тумани ижроия қўмитаси раисининг ўринбосари, раиси, Тошкент шаҳар ижроия қўмитаси раисининг ўринбосари, кейинчалик эса Ўзбекистон Компартияси Марка-зий қўмитаси савдо, режа ва мо-лия органлари бўлими мудири-нинг ўринбосари, мудири лавозим-ларида ишлади. 1986 йилда Ўзе-бекистон Республикасининг маъши ҳў-куратуши вазири этиб тайин-ланди. 1989 йилнинг ноябриндан бошлаб Ўзбекистон Республи-каси Олий Кенгаши Раисининг ўринбосари бўлиб ишлади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ ҚАРОРИ

Б. А. ШОДИЕВАНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ ЭТИБ САЙЛАШ Тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

Бўришо Аминовна Шо-диева Ўзбекистон Республи-каси Олий Мажлиси Раисининг ўринбосари этиб сайлансин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри, 1995 йил 23 февраль

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ

БўРИШО АМИНОВНА ШОДИЕВА

1955 йилда Термиз шаҳрида туғилди, ўзбек, маълумоти олий. 1976 йилда Тошкент халқ ҳўжа-лиги институтини битирган. Иқ-тисодчи. Халқ демократик пар-тиясининг аъзоси. Ўзбекистон Республикасининг Олий Мажлиси де-путати.

1976 йилдан 1981 йилгача Су-рхондарё вилояти режалаштириш комиссиясида иқтисодчиликдан комиссия раисининг ўринбо-сари лавозимларига бўлган йўл-ни босиб ўтди. 1981-1985 йил-ларда Сурухондарё вилояти пар-тия қўмитасида инструктор ла-возимда меҳнат қилди. 1987 йилдан эътиборан Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўми-таси савдо ва маъши хўзмет бў-лимида инструктор бўлиб иш-лади. Кейинчалик Сурухондарё ви-лояти партия қўмитаси ижти-моий-иқтисодий масалалар бў-лими мудирининг ўринбосари, мудири лавозимларида фаолият кўрсатди. 1991 йилдан эътибо-ран Сурухондарё вилояти Хотин-қизлар қўмитаси раиси лавози-мида ишлади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ РАИСИНИ САЙЛАШ Тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

Эркин Ҳамдамович Халилов Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси этиб сайлансин.

Тошкент шаҳри, 1995 йил 23 февраль

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ РАИСИ ЭРКИН ҲАМДАМОВИЧ ХАЛИЛОВ

Меҳнат фаолиятини 1977 йи-ли Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси «Киберне-тика» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси «РАСУ» махсус лойиҳа-конструкторлик бюроси-да муҳандисликдан бошлади. 1979 йилдан 1990 йилга қадар Ўзбекистон Республикаси Фан-лар академияси Фалсафа ва ҳу-қуқ институтида аспирант, ки-чик ва катта илмий ҳодим, шўба мудири вазифасини бажарувчи, Ўзбекистон халқ депутатли этиб сайланганидан сўнг, 1990-1993 йилларда Ўзбекистон Республи-каси Олий Кенгаши Қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари қўмитасининг раис-и, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раисининг ўрин-босари, 1993 йил декабрдан эса Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раиси вазифа-сини бажарувчи бўлиб ишлади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ДЕПУТАТЛАРИНИНГ ВАКОЛАТЛАРИНИ Тўғри деб топиш ҲАҚИДА

Мандат Комиссиясининг тақдимномасини қўриб чи-қиб, Ўзбекистон Республи-каси Олий Мажлиси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1994 йил 25 декабрда, 1995 йил 8 ва 22 январда сайлан-ган Олий Мажлисининг 250 депутати ваколатлари тўғри деб топилин.

Тошкент шаҳри, 1995 йил 23 февраль

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ МАНДАТ КОМИССИЯСИНИ САЙЛАШ Тўғрисида

Ўзбекистон Республи-каси Олий Мажлиси ҚА-РОР ҚИЛАДИ:

Ўзбекистон Республи-каси Конституциясининг 86-моддасига мувофиқ Олий Мажлис депутатла-рининг ваколатларини текшириш учун қўйидаги 14 депутатдан иборат ман-дат комиссияси сайлан-син:

КОМИССИЯ РАИСИ

Мирзиёев Шавкат Мир-омонович

8-Тракторсозлар — Тош-кент шаҳар Мирзо Улутбек тумани ҳўкимия

КОМИССИЯ АЪЗОЛАРИ:

Гамбури Игорь Адольфо-вич

130-Янгтер — Сирдарё ви-лояти «Голодностепстрой» ҳудудий қурилиш-монтаж бошқармасининг бошлиғи

Донёров Улутбек Ху-дойбердиевич

117-Оқдарё — Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партияси сиёсий кенгашининг қотиби

Назаров Тожиддин Нейма-туллаевич

43-Бўлоқбоши — Анди-жон вилояти Бўлоқбоши ту-мани Ж. Ғойибов номи жа-моа ҳўжалиги бошқаруви раиси

НИШОНОВ Юсубжон Ни-шонбоевич

189-Жалоер — Фарғона давлат университети медици-на маркази кафедра мудири

Темирбаев Тиништик Ми-рағулович

246-Қўнғирот — «Ўзбеки-стон темир йўллари» давлат акционерлик компанияси Оролбўйи бўлими бош-лиғи

Умурзоқов Турдибой Боймуродович

71 — Фаллаорол — Жиззах вилояти Фаллаорол тумани ҳўкимия

Усмонов Соиб

221-Дехқонобод — Қаш-қадарё вилояти фахрийлар кенгаши раиси

Ғайзуллаев Турсунбой

101-Чуст — Наманган дав-лат университети проректо-ри

Ғатуллаев Турсун

82-Қизилтепа — Навоий вилояти Қизилтепа тумани ҳўкимия

Ҳолдоров Қосимжон Ҳо-шимович

149-Сариосиё — Сурухон-дарё вилояти Сариосиё ту-мани ҳўкимия

Худоев Маҳаммадjon Бердибекович

165-Янгйўл — Тошкент вилояти «Янгйўлдеғмои» ак-ционерлик жамияти раиси

Ҳўжаниёзова Шакаржон

209-Богоғ — Хоразм ви-лояти Богоғ тумани ҳўкимия

Шаронов Пулат

56-Ғалаасё — Бухоро ви-лояти Бухоро тумани «Юрун-боло» қўшма қўқуқдорлар йи-гини раиси

Тошкент шаҳри, 1995 йил 23 февраль

Биринчи кун ишаси

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов уруш йилларида асирга тушган

Биринчи кун ишаси

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов уруш йилларида асирга тушган

Биринчи кун ишаси

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов уруш йилларида асирга тушган

Биринчи кун ишаси

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов уруш йилларида асирга тушган

Биринчи кун ишаси

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов уруш йилларида асирга тушган

Биринчи кун ишаси

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов уруш йилларида асирга тушган

Биринчи кун ишаси

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов уруш йилларида асирга тушган

Биринчи кун ишаси

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов уруш йилларида асирга тушган

ЎЗБЕКИСТОННИНГ СИЁСИЙ — ИЖТИМОИЙ ВА ИҚТИСОДИЙ ИСТИҚБОЛИНИНГ АСОСИЙ ТАМОЙИЛЛАРИ

(Давоми. Боши 1-бетда)
вет социалистик давлати халқимиз ҳаётига четдан зуравонлик билан жорий этилган эди. Бу давлатнинг шакли ва моҳияти, маънавий ва руҳий қадриятларига тўғри келмайдиган, мос келмайдиган тизимга асосланган эди.

Ҳўш, бундай тузум авваллабор кимга суянар эди?

Бу тузум ўз халқининг тарихини, унинг руҳи ва урф-одатларини, ўз авлод-аждодларини билмайдиган манкуртларга таянар эди. Шунинг учун ҳам эски совет тузумининг байроқларида ва шпорлариде баён қилинган гоёлар амалдаги ишларидан нихоятда узок эди. Худди шу боис бу давлатнинг ижтимоий тизими билан халқ эҳтиёжларини ўртасида жарлик пайдо бўлди. Яъни инсон, унинг моддий, маънавий, шу жумладан, миллий қадриятлари бу тизимда орқа ўринда турар эди. Бинобарин, бундай давлатнинг аввал-бошданок истиқболни йўқ эди. Собик Иттифок ҳудудининг гоҳ у, гоҳ бу ерда рўй бераётган бугунги кескин ижтимоий, этник моҳоролар бунинг яққол мисоллари.

Етмиш-саксон йиллик вақт — халқ тарихи учун бир лаҳзага тенг.

Бугун бизнинг олдимизда шундай тарихий имконият пайдо бўлдики, биз бошқа ўтган йўлини таниқдир баҳолаб, миллий давлатчилигимиз негизларини аниқлаб, буюк маданиятимиз томирларига, қадимий меросимиз илдизларига қайтиб, ўтмишимиздаги бой аъёнларни янги жамяят қурилишига тадбиқ этмоғимиз керак.

Биз барпо этаётган давлат энг аввало, умумжаҳон цивилизациясига, давлат қурилиши соҳасида бошқа халқлар эришган қадриятларига, ижтимоий қадриятларига асосланиш лозим.

Ватанимиз азалдан башариёт тафаккур ҳазинасига унутилмас ҳисса қўшиб келган. Асрлар мобайнида халқимизнинг юксак маънавият, адолатпарварлик, маърифатсеварлик каби эзгу фазилатлари Шарқ фалсафаси ва ислом дини таълимоти билан ўзини равишда ривожлантирди. Ва ўз навбатида бу фалсафий-ахлоқий таълимотлар ҳам халқимиз даҳосидан баҳра олиб бойиб борди.

Бизнинг келажаги буюк давлатимиз ана шу фалсафаларга уйғун ҳолда: Ҳожа Аҳмад Яссавий, Ҳожа Баҳоуддин Нақшбанд, Имом Бухорий, Имом Термизий, Амир Темур, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий, Бобур Мирзо сингари мутафаккир аждодларимизнинг доно фикрларига уйғун ҳолда шаклланиши лозим.

Мен шу уйғунлик ҳусусида бир мисол келтириб ўтмоқчиман. Муборак ҳақларининг бирида шундай дейилади: «Одамларнинг яхшиси — бу дунёни деб, охиратини ва охират деб, бу дунёни тарк этмайдиган, бошқаларга оғирлиги тушмайдиган кишилардир».

Уйлайманки, биз бугун барпо этаётган жамятиямизнинг ижтимоий-маънавий асосларини белгилашда мана шундай гоёларга суянсак, хато қилмаган бўламиз.

Маълумки, демократик жамятиянинг халқроқ миқёсда эътироф этилган тамойиллари бор. Инсоннинг ўз хоҳиш-иродасини эркин билдириши ҳамда уни амалга ошириши, озиқликнинг қўлчиллига бўйсунishi, барча фуқароларнинг тенг ҳуқуқлиги, давлат ва жамяят бошқарувида қонун устиворлиги, давлатнинг асосий органлари саяланиши, уларнинг саяловчилар олдиде ҳисоб бериши, тайинлаш йўли билан шаклланадиган давлат органларининг саяловчи ташкилотлар олдидеги жавобгарлиги ва бошқалар шулар жумласига киреди.

Бу тамойиллар деврли барча ривожланган мамлакатларнинг конституцияларида ўз ифодасини топан. Улар айни шу жиҳатлари билан ўларини демократик мамлакат деб баҳолашди. Бирок уларнинг ҳаммаси ҳам ҳақиқий демократик жамяят кура оғаними-йўқми? Ана шу давлатларда ҳамма вақт ҳам инсон ва жамяят, жамяят ва давлат ҳокимияти баҳамжиҳат ва аҳил йшамокдами?

Шу ўринда биз учун муҳим бир савол турғилади. Ҳўш, бу тамойиллар бизнинг заманимизда қандай амал қилиши керак? Ҳўқуқий давлат, чин маънодаги эркин фуқаролар жамяяти қурилиши учун шуларнинг ўзини қанчалик?

Демократик жараёнлар ўз объектив қонуниятлари асосида ривожланади. Уларни ўрганиб бориш, уларга амал қилиш талаб этилади.

Шарқда демократик жараёнларнинг қадимдан шаклланиган ўзинга хос ва ўзинга мос ҳусусиятлари бор. Бўни асло назардан қочириб бўлмайди. Яъни Шарқда демок-

ратик жараёнлар узвий равишда ва аста-секин тараққий топади. Бу соҳада инқилобий ўзгаришлар ясашга уринишлар гоёт ноҳуш, ҳатто фожиали натижаларга олиб келади. Инқилобни гарб олимлари ҳам «ижтимоий тараққиётнинг ибтидоий ва ёввойи шакли» деб атаганлар. Табиийки, бундай йўл бизга асло тўғри келмайди.

Албатта, ислохотлар — янги-ча тафаккур, янги-ча изланишлар меваси. Бирок ҳар қандай ислохот ҳам аввало инсон манфаатига, унинг ҳаёт синовидан ўтган тажрибаларига ва янги жамятиянинг эҳтиёжларига асосланиш лозим.

Тўбдан янгиланиш даврида аъёнларга таяниш иш тутуш, улардан янги ўзгаришларга мос ҳолда оқилона фойдаланиш ислохотларнинг изчил ва собит-қадамлик билан амалга ошишига ҳамма жамяят барқарорлигига хизмат қилади.

Жамятини демократлаштиришнинг иккинчи муҳим шарти одамларнинг тафаккури ва ижтимоий савияси билан демократик ўзгаришлар даражаси ва сурбатлари бир-бирига қанчалик мутаносиб бўлишига боғлиқдир.

Тарихий тажриба шундан далолат берадики, демократик жараёнларни четдан нуска олиб кўр-кўрона қўчириш асло самара бермайди. Аксинча, бундай йўл чалқаш ва хатарли оқибатларга олиб келиши мумкин.

Инсоният бошб ўтган тараққиёт йўли яна шундан далолат берадики, демократия ўз-ўзидан вужудга келмайди. Демократияга тинимсиз ақлий ва жисмоний меҳнат қилиб, тер тўкиб, ҳаётнинг аччиқ-чучуғини обдан тотиб, кийин, айтиш мумкинки, ҳатто фожиали тажрибаларни ҳам бошдан ўтказиб, оғир синов ва курашларда мардона бардош берибгина эришиш мумкин.

Демократик ўзгаришлар ва янги демократик жараёнларни бошқаришни ва ҳаётга тадбиқ қилишни ҳамда уларни ҳимоялаш заруриятини авваллабор жамятиянинг ўзи англамоғи даркор.

Учинчидан, демократик жараёнлар халқимиз миллий маданиятининг ўзинга хос жиҳатларини, унинг табиятини ўзида мўжассам этмоғи керак. Маълумки, Ғарб намунаси кўп ҳолларда индивидуализм фалсафасига таянади ва оммани ҳаддан ташқари сиёсийлаштиришга олиб келади.

Осиё минтақаси ва мусулмон Шарқидеги демократик қадриятлар ва ўзгаришларнинг ривожланиш тажрибаси ўзинга хос ҳусусиятлар, ўзинга хос аъёнларга эга. Шарқда демократия тушуниси ҳамжиҳатлик гоёси, жамоатчилик фикрининг устиворлиги заминиде шаклланади. Бизнинг мамлакатимизда демократик жараёнлар халқимизнинг қонунни ҳурмат қилиши, қонунга итоат этиш каби фазилатларига мос равишда ривожланиши зарур. Ахлоқий, маънавий қадриятлар сиёсий муносабатларда ҳам устунлик касб этиши даркор.

Шу муносабат билан мутафаккир бобоимиз Аҳмад Яссавийнинг инсон — маънавий қаломатга интилиб яшайи лозим, қўлғиде эътиқоди йўқ одам эса инсон номига номунусибдир, деган ибратли ҳикматларини яна бир бор эслаш жоиз.

Буларнинг барчаси жамятиянинг бошқариш тизимини белгиллаш пайтида алоҳида ҳисобга олиниши керак. Биз буни ҳисобга оламиз. Бўни маҳаллар йўли миқёсиде аққол қўришиш мумкин.

Маълумки, асрлар мобайнида маҳалларда кўпдан-кўп ҳаётий муаммолар ўз ечимини топиб келади. Тўй-маъракалар ҳам, ҳайиту ҳашарлар ҳам маҳалла аҳлиси ўтмайди. Маҳалларда сиёсий, иқтисодий ва бошқа масалаларга доир жамоатчилик фикри шаклланади. Бу эса халқимизнинг турмуш тарзи, ота-боболаримиздан бизга мерос бўлиб келаётган тафаккур тарзидир. Бинобарин, ҳаётнинг ўзи маҳалларни ривожлантириш ва уларни қўллаб-қувватлашни тақозо этмоқда. Мамлакатимизда кўп қиррали ислохотлар амалга ошаётган бир пайтда маҳалла жамяят учун ишонили таянч ва таъсирчан куч бўлиб хизмат қилиши лозим.

Биз шунчаки демократик жамяят эмас, демократик одил жамяят қурмоқчимиз. Адолат ва ҳақиқатга интилиш эса халқимиз табиятининг энг муҳим фазилатларидан биридир. Умтишда олий адолат гоёси мансабдор шахсларга қўйиладиган талаб ва баҳонинг асоси бўлган. У давлатчилик негизларини белгиллаш, исломий қоидалар ва шариат меъзорларининг пойдеворини ташкил этган. Биз тарихимиздаги ана шу жиҳатларни ҳисобга олмасак, қудратли, эркин, демократик давлат кура олмаймиз.

Адолат ва ҳақиқат гоёси ижтимоий ҳаётимизнинг барча со-

ҳаларини қамраб олмоғи даркор. Адолат ва ҳақиқат гоёси қонунчилик фаолиятимизнинг замини, бош йўналиши бўлмоғи шарт. Давлатчилик ва фуқаролик муносабатлари, меҳнат ва уй-жой, нафақа ва солик, табиятни муҳофаза қилиш ва жиноятчиликка қарши кураш масалалари, қўйингчи, ҳаётимизнинг ҳамма жабҳалари ана шу заминга таяниши зарур.

Бугун жамяятда ижтимоий мулкий жараёнларнинг объектив ўзгариши юз бераётган бир пайтда, адолат гоёсини ихчам бир ҳўлоса билан ифодалаш мумкин. Яъни давлат жамятиянинг кескин табақаланишига — ошиб-тошиб кетган бойлару камбағал-қашшоқларга бўлиниб кетишига йўл қўймаслиғи керак.

Бизнинг асосий вазифамиз — одамлар ўз қобилият ва эҳтиёжларини тўла намоён қилишлари ва амалга оширишлари учун зарур бўлган дастлабки тенг имкониятларни, шу жараёни вужудга келтирадиган ҳўқуқий механизмни яратиб беришдан иборат. Шундан кейин инсоннинг жамятидаги ўрни унинг салоҳиятига, меҳнат қилиш истағига, оқилу уйдабўронлигига боғлиқ бўлади.

Шу билан бирга, биз барпо этаётган жамятиянинг ана бир муҳим вазифаси ҳалол меҳнат қилаётган ҳар бир кишига ўз оиласини боқиб, билим олиш, табиий хизматдан фойдаланиш, ўзининг ва қариндош-уруғларининг қадр-қимматини ҳимоя қилиш учун баробар имкониятлар вужудга келтиришдир.

Биз фуқаролик жамятияни қуришга интилоқдамиз. Бўнинг маъноси шўки, давлатчиликнинг ривожлана борган сари бошқарувининг турли хил вазифаларини бевосита халққа топшириш, яъни ўзини ўзи бошқариш органларини янада ривожлантириш демакдир.

Бугунги кунда нафақат Ўзбекистонда, балки собиқ Иттифок ҳудудига вужудга келган барча давлатларда шундай бир ҳолатни қўриш мумкин. Эски, қотиб қолган тизим билан янги тизим ўртасидеги кураш кескин тус олган ҳозирги ўттиш даврда ижтимоий-иқтисодий ислохотларни муваффақиятли амалга ошириш учун қўли ихро ҳокимияти зарур. Бўни ҳаётнинг ўзи ҳар қадамга тақозо этмоқда. Жамяят тўбдан янгиланаётган бир пайтда бизга малакали, ҳар томонлама тажрибага эга бўлган, ўзгаришларни ҳаётга тадбиқ этишга қодир бошқарув аппарати керак.

Биз кейинги йилларда республика ва маҳаллий давлат ҳокимияти ҳамда унинг бошқарув идоралари мисолида шундай тизимни шакллантира олдик. Янги тарихий жараёнда ўттишлардан иборат давлат аппарати эга бўламиз, деб ўйлайман.

Шу билан бирга, биз қадрларнинг топширилган вазифа учун жавобгарлигини қаттиқ назорат остига олишимиз керак. Токи ҳар бир раҳбар жамятиямизда амалга оширилаётган ислохотлар учун масъул эканини теран ҳис этсин. У белгиланган вазифаларни амалга ошириш йўлида одамларни бирлаштириш, ижодий муҳит яратиб бериш қобилиятига эга бўлиши лозим. Биз ноқобил, лоқайд, манман раҳбар қадрлардан тезроқ қўтилишимиз керак. Узини билимдон ва уйдабўрон қилиб қўрсатадиган, амалда эса ҳеч нарсани ҳал қилмайдиган, ўз манфаатларини жамяят манфаатларидан устун қўядиган, адо-юрт ичиде оброу қозонмаган шахсларга раҳбарлар орасида ўрин бўлмаслиғи керак.

Тўрттинчидан, ҳўқуқ органлари фаолиятининг қонуний негизини мустаҳкамлашимиз зарур. Албатта, уларнинг мураккаб ўттиш даврида қонун, ҳўқуқ тартиботга бўйсунishi таъминлашнинг, МДХдаги айрим давлатларда эса бергандай, жиноятчиликнинг ҳаддан ташқари қучайиб кетишига йўл қўймаганини эътироф этиш керак. Шу билан биргаликда, биз ҳар ким ва ҳар бир нарсга қўнғуға бўйсунishi лозим бўлган ҳўқуқий давлат қурмоқчимиз. Бизнинг жамятида қонун бошқарувининг асосий ва кўп қиррали вазифасига айланиши зарур. Бундай шароитда ҳўқуқни муҳофаза этиш органлари зиммасига қатта масъулият юклатилади. Уларнинг касб маҳорати ва ахлоқий сифатларига бўлган талаб кескин ошади. Шундан келиб чиққан ҳолда, суд, прокуратура, милиция тўғрисидаги қонунлари тақомиллаштириб бориш зарурати тобора кўзга ташланоқда. Ҳўқуқни муҳофаза қилиш органлари ҳодимлари тўғрисида қонун қалб қилиниши ҳам ўйлаб қўриш лозим. Қўнғуға бу органлардан кимнинг ишлашга ҳақиқ бор, у қандай ҳусусиятларга эга бўлиши керак, унинг жавобгарлиги ва мансаб биланпасосидан қўтарилиш шартлари ўз аксини топиши керак. Маъзур органларга қўли эгри, поракўр, виждонсиз кимсалар кириб қолиши бартараф этидиган тизимни қонун йўли билан белги-

лаб қўйиш мақсадга мувофиқдир. Бешинчидан, яқин келажада фуқароларнинг сиёсий жараёнларда, давлатни бошқаришда қатнашувини таъминлайдиган ҳўқуқий асосларни тақомиллаштиришга алоҳида эътибор бериш зарур. Бунда меҳнат сиёсий партиялар, бирлашмалар, қасаба уюшмалари, ёшлар ташкилотлари, турли хил хайрия ва ижодий жамағаралар ҳамда уюшмалар фаолиятини назарда тутялман. Ҳозиргача уларнинг фаолияти «Жамоат ташкилотлари тўғрисида»ги қонунда белгиллаб қўйилган эди. Ўз вақтида прогрессив бўлган бу қонун сиёсий ҳаётимизни демократиялаш жараёнида муҳим аҳамият касб этди. Бирок сиёсий жараёнинг нихоятда тез ривожланиши оқибатида мазкур қонун бугунги кун талабларига жавоб бера олмай қолди. Натижада юзага келган бушлиқни тўлдириш учун бир қанча фармон ва қарорлар қабул қилишга тўғри келди. Бугунги кунда биттагина қонун эмас, жамоат ташкилотлари, жамағаралар, уюшмалар ҳўқуқини оширадиган, уларнинг жамяят сиёсий тизимидеги ўрни ва аҳамиятини белгиллаб берадиган, давлат ишларига таъсирини қўлайтирадиган бугунги қонунлар тизимига эҳтиёж сезилоқда.

Олттинчидан, бозор муносабатлари шароитида давлатнинг иқтисодиётини бошқаришдаги роли кескин ўзгаради. Иқтисодиётни бошқаришнинг асосий усули давлат органларининг бошқарувчилик фаолияти эмас, аксинча, қонун бўлиб қолади. Давлатнинг бош вазифаси иқтисодий, ишлаб чиқариш, ижтимоий ва савдо-иқтисодий муносабатларнинг ўз маромиде ишлаши учун зарур шарт-шароитлар яратиб беришдан иборат. Бу ўта муҳим тизим иқтисодий фаолиятимизга қийинчиликлар билан бўлса-да, кириб бормоқда. Эскича фикрлаш, маъмурий-бюрократик, сансалорлик каби йўллардан қўтилиш жуда қийин бўлапти. Шунинг учун ҳам иқтисодий ва ҳўқуқий фаолиятига давлат бевосита аралашадиган соҳаларни қамайитириш бораосидега қарай ҳаракатлар нафақат иқтисодий, балки улкан сиёсий аҳамиятга эгадир.

Қўнғуқчилик соҳасида асосий эътибор бошқарув органлари фаолиятини аниқ белгиллаб қўйиш, зуравонлик ва ўзбошимчиликка барҳам беришга қаратилмоғи зарур. Бу борада ҳам Олий Махлис адо этиши лозим бўлган нихоятда кўп.

Еттинчидан, иқтисодий ва сиёсий соҳалардаги барча ислохотларимизнинг пировайд мақсади юртимизда яшаётган барча фуқаролар учун муносиб ҳаёт шароитларини ташкил қилиб беришдан иборатдир. Айнан шунинг учун ҳам маънавий жиҳатдан мукамал ривожланган инсонни тарбиялаш, таълим ва маорифни юксалтириш, миллий ўйғониш гоёсини рўёбга қотарадиган янги авлодни воғега етказиш давлатимизнинг энг муҳим вазифаларидан бири бўлиб қолади.

Муҳтарам биродарлар! Шу ўринда ҳақли савол турғилади: бизнинг ўрта, ўрта-максус ва олий мактабларимиз касб маҳорати ва маънавий-руҳий жиҳатдан ана шундай замонавий соҳаларда ишлайдиган ёшларни тайёрлашга қодирми? Менимча, унчалик тайёр эмас. Халқ таълими янгича шароитларда ўз ишини нихоятда секинлик билан қайта қурмоқда.

Ҳажон бозоридеги интеграл, илмий-техникавий тараққиёт суратлари халқ таълимининг барча бўғинлари ўртасидеги ўзаро алоқаларни мустаҳкамлашни талаб этмоқда. Бинобарин, бу ҳол тарбия, таълим, сиёсий ва касбий тайёрларлик масалаларини ҳал этишга жамўлам ёндошиши тақозо қилоқда.

Мақтаб — ўрта — олий таълим — илмий-тадқиқот институтлари шаклидаги илмий-маърифий комплексларни вужудга келтириш йўлидан бориш керак, деб ўйлайман. Бунда илмий-техник тараққиётнинг устивор йўналишларига алоҳида эътибор бериш зарур. Ана шундай мустаҳкам алоқалар тўғрисида замонавий юксак технологияларда ишлаб оладиган, бозор қўнғуқчилирига мос янгича фикрлай биладиган мутахассисларни тайёрлашимиз мумкин.

Олий Махлис бу борада ҳам изчил фаолият қўрсатиб, халқ таълимига оид давр талабларига жавоб берадиган, энг қулай, илғор тажрибаларга таянган ва ўзаро узвий боғлиқ бўлган қатор қонунлар қабул қилиши керак, унинг жавобгарлиги ва мансаб биланпасосидан қўтарилиш шартлари ўз аксини топиши керак. Маъзур органларга қўли эгри, поракўр, виждонсиз кимсалар кириб қолиши бартараф этидиган тизимни қонун йўли билан белги-

лаб қўйиш мақсадга мувофиқдир.

Бешинчидан, яқин келажада фуқароларнинг сиёсий жараёнларда, давлатни бошқаришда қатнашувини таъминлайдиган ҳўқуқий асосларни тақомиллаштиришга алоҳида эътибор бериш зарур. Бунда меҳнат сиёсий партиялар, бирлашмалар, қасаба уюшмалари, ёшлар ташкилотлари, турли хил хайрия ва ижодий жамағаралар ҳамда уюшмалар фаолиятини назарда тутялман. Ҳозиргача уларнинг фаолияти «Жамоат ташкилотлари тўғрисида»ги қонунда белгиллаб қўйилган эди. Ўз вақтида прогрессив бўлган бу қонун сиёсий ҳаётимизни демократиялаш жараёнида муҳим аҳамият касб этди. Бирок сиёсий жараёнинг нихоятда тез ривожланиши оқибатида мазкур қонун бугунги кун талабларига жавоб бера олмай қолди. Натижада юзага келган бушлиқни тўлдириш учун бир қанча фармон ва қарорлар қабул қилишга тўғри келди. Бугунги кунда биттагина қонун эмас, жамоат ташкилотлари, жамағаралар, уюшмалар ҳўқуқини оширадиган, уларнинг жамяят сиёсий тизимидеги ўрни ва аҳамиятини белгиллаб берадиган, давлат ишларига таъсирини қўлайтирадиган бугунги қонунлар тизимига эҳтиёж сезилоқда.

Олттинчидан, бозор муносабатлари шароитида давлатнинг иқтисодиётини бошқаришдаги роли кескин ўзгаради. Иқтисодиётни бошқаришнинг асосий усули давлат органларининг бошқарувчилик фаолияти эмас, аксинча, қонун бўлиб қолади. Давлатнинг бош вазифаси иқтисодий, ишлаб чиқариш, ижтимоий ва савдо-иқтисодий муносабатларнинг ўз маромиде ишлаши учун зарур шарт-шароитлар яратиб беришдан иборат. Бу ўта муҳим тизим иқтисодий фаолиятимизга қийинчиликлар билан бўлса-да, кириб бормоқда. Эскича фикрлаш, маъмурий-бюрократик, сансалорлик каби йўллардан қўтилиш жуда қийин бўлапти. Шунинг учун ҳам иқтисодий ва ҳўқуқий фаолиятига давлат бевосита аралашадиган соҳаларни қамайитириш бораосидега қарай ҳаракатлар нафақат иқтисодий, балки улкан сиёсий аҳамиятга эгадир.

Қўнғуқчилик соҳасида асосий эътибор бошқарув органлари фаолиятини аниқ белгиллаб қўйиш, зуравонлик ва ўзбошимчиликка барҳам беришга қаратилмоғи зарур. Бу борада ҳам Олий Махлис адо этиши лозим бўлган нихоятда кўп.

Еттинчидан, иқтисодий ва сиёсий соҳалардаги барча ислохотларимизнинг пировайд мақсади юртимизда яшаётган барча фуқаролар учун муносиб ҳаёт шароитларини ташкил қилиб беришдан иборатдир. Айнан шунинг учун ҳам маънавий жиҳатдан мукамал ривожланган инсонни тарбиялаш, таълим ва маорифни юксалтириш, миллий ўйғониш гоёсини рўёбга қотарадиган янги авлодни воғега етказиш давлатимизнинг энг муҳим вазифаларидан бири бўлиб қолади.

Муҳтарам биродарлар! Шу ўринда ҳақли савол турғилади: бизнинг ўрта, ўрта-максус ва олий мактабларимиз касб маҳорати ва маънавий-руҳий жиҳатдан ана шундай замонавий соҳаларда ишлайдиган ёшларни тайёрлашга қодирми? Менимча, унчалик тайёр эмас. Халқ таълими янгича шароитларда ўз ишини нихоятда секинлик билан қайта қурмоқда.

Ҳажон бозоридеги интеграл, илмий-техникавий тараққиёт суратлари халқ таълимининг барча бўғинлари ўртасидеги ўзаро алоқаларни мустаҳкамлашни талаб этмоқда. Бинобарин, бу ҳол тарбия, таълим, сиёсий ва касбий тайёрларлик масалаларини ҳал этишга жамўлам ёндошиши тақозо қилоқда.

Мақтаб — ўрта — олий таълим — илмий-тадқиқот институтлари шаклидаги илмий-маърифий комплексларни вужудга келтириш йўлидан бориш керак, деб ўйлайман. Бунда илмий-техник тараққиётнинг устивор йўналишларига алоҳида эътибор бериш зарур. Ана шундай мустаҳкам алоқалар тўғрисида замонавий юксак технологияларда ишлаб оладиган, бозор қўнғуқчилирига мос янгича фикрлай биладиган мутахассисларни тайёрлашимиз мумкин.

Олий Махлис бу борада ҳам изчил фаолият қўрсатиб, халқ таълимига оид давр талабларига жавоб берадиган, энг қулай, илғор тажрибаларга таянган ва ўзаро узвий боғлиқ бўлган қатор қонунлар қабул қилиши керак, унинг жавобгарлиги ва мансаб биланпасосидан қўтарилиш шартлари ўз аксини топиши керак. Маъзур органларга қўли эгри, поракўр, виждонсиз кимсалар кириб қолиши бартараф этидиган тизимни қонун йўли билан белги-

лаб қўйиш мақсадга мувофиқдир.

Бешинчидан, яқин келажада фуқароларнинг сиёсий жараёнларда, давлатни бошқаришда қатнашувини таъминлайдиган ҳўқуқий асосларни тақомиллаштиришга алоҳида эътибор бериш зарур. Бунда меҳнат сиёсий партиялар, бирлашмалар, қасаба уюшмалари, ёшлар ташкилотлари, турли хил хайрия ва ижодий жамағаралар ҳамда уюшмалар фаолиятини назарда тутялман. Ҳозиргача уларнинг фаолияти «Жамоат ташкилотлари тўғрисида»ги қонунда белгиллаб қўйилган эди. Ўз вақтида прогрессив бўлган бу қонун сиёсий ҳаётимизни демократиялаш жараёнида муҳим аҳамият касб этди. Бирок сиёсий жараёнинг нихоятда тез ривожланиши оқибатида мазкур қонун бугунги кун талабларига жавоб бера олмай қолди. Натижада юзага келган бушлиқни тўлдириш учун бир қанча фармон ва қарорлар қабул қилишга тўғри келди. Бугунги кунда биттагина қонун эмас, жамоат ташкилотлари, жамағаралар, уюшмалар ҳўқуқини оширадиган, уларнинг жамяят сиёсий тизимидеги ўрни ва аҳамиятини белгиллаб берадиган, давлат ишларига таъсирини қўлайтирадиган бугунги қонунлар тизимига эҳтиёж сезилоқда.

Олттинчидан, бозор муносабатлари шароитида давлатнинг иқтисодиётини бошқаришдаги роли кескин ўзгаради. Иқтисодиётни бошқаришнинг асосий усули давлат органларининг бошқарувчилик фаолияти эмас, аксинча, қонун бўлиб қолади. Давлатнинг бош вазифаси иқтисодий, ишлаб чиқариш, ижтимоий ва савдо-иқтисодий муносабатларнинг ўз маромиде ишлаши учун зарур шарт-шароитлар яратиб беришдан иборат. Бу ўта муҳим тизим иқтисодий фаолиятимизга қийинчиликлар билан бўлса-да, кириб бормоқда. Эскича фикрлаш, маъмурий-бюрократик, сансалорлик каби йўллардан қўтилиш жуда қийин бўлапти. Шунинг учун ҳам иқтисодий ва ҳўқуқий фаолиятига давлат бевосита аралашадиган соҳаларни қамайитириш бораосидега қарай ҳаракатлар нафақат иқтисодий, балки улкан сиёсий аҳамиятга эгадир.

Қўнғуқчилик соҳасида асосий эътибор бошқарув органлари фаолиятини аниқ белгиллаб қўйиш, зуравонлик ва ўзбошимчиликка барҳам беришга қаратилмоғи зарур. Бу борада ҳам Олий Махлис адо этиши лозим бўлган нихоятда кўп.

Еттинчидан, иқтисодий ва сиёсий соҳалардаги барча ислохотларимизнинг пировайд мақсади юртимизда яшаётган барча фуқаролар учун муносиб ҳаёт шароитларини ташкил қилиб беришдан иборатдир. Айнан шунинг учун ҳам маънавий жиҳатдан

ЎЗБЕКИСТОННИНГ СИЁСИЙ — ИЖТИМОИЙ ВА ИҚТИСОДИЙ ИСТИҚБОЛИНИНГ АСОСИЙ ТАМОЙИЛЛАРИ

(Давоми. Боши 1-, 2-бетларда)

қида ҳаққоний ахборотларни тарқатиш учун тўла фойдаланиши керак.

Янги Олий Мажлис Ўзбекистон Республикаси жаҳон халқаро сиёсатининг шаклланишида муҳим омил бўлиб хизмат қилиши учун барча имкониятларни ишга солиди, деб умид қиламиз. Умуман, ана шу вазифалардан келиб чиқиб ва жаҳондаги бошқа парламентлар билан алоқаларни мустақамлаш мақсадида Олий Мажлис қошида махсус парламентлараро алоқалар қўмитаси ташкил этилса, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

II. ИҚТИСОДИЙ МУНОСАБАТЛАРИНИ ДЕМОКРАТИЯГА — БОЗОР ИСЛОХОТЛАРИНИНГ МУҲИМ ШАРТИ

Мухтарам дўстлар!

Янги босқичдаги иқтисодий ислохотлар ҳақида сўзлашдан олдин, босиб ўтилган йўлга бир назар ташласак, мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Маълумки, мамлакатимизда ижтимоий йўналишдаги бозор иқтисодиётини барпо қилиш ўта мураккаб ижтимоий-иқтисодий, сиёсий вазиятда бошланди.

Ўзбекистон собиқ Иттифокдан нефть, машина ва ускуналар, дон, қорва, озиқ-овқат маҳсулотлари билан бирга эҳтиёжларимизни қондирадиган оддий молларни ҳам четдан келтирилиши билан боғлиқ ўта вайрон ҳолдаги марказлашган режалар иқтисодиётини, аҳолининг паст турмуш даражасини мерос қилиб олган эди. Ҳўжалик алоқалари бўзилган, банк тизими ишдан чиққан эди.

Ижтимоий — сиёсий, иқтисодий ва демографик вазият аҳолини ижтимоий жиҳатдан қўллаб-қувватлашни, ташкилий тузилма ислохотларини аста-секинлик билан ўтказишга асосланган вазимин, гоёт пухта ўйланган маълум беш тамойилга асосланган иқтисодий сиёсат юргизишни тақозо қилар эди.

Шунинг учун ҳам, иқтисодий ислохотларнинг биринчи босқичида, энг аввало, бозорга сох янгилашларининг ҳуқуқий негизи барпо этилди. Ишлаб чиқариш суръатининг, аҳоли турмуш даражасининг кескин тушиб кетишига йўл қўйилмади, тўлов ҳолати яхшиланди, ишлаб чиқариш устивор тармокларини тақомиллаштиришга эътибор берилди.

Бу даврда мулк, корхоналар, ишбилармонлик, ташки иқтисодий фаолият, банклар ва банк фаолияти, мулкни давлат тасаруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш, ҳўжалик жамиятлари ва бирлашмалари тўғрисида қонунлар қабул қилинди. Ислохотларнинг ҳуқуқий асосини шакллантириш жараёнини таъминловчи бир қанча Президент Фармонлари ва ҳукумат қарорлари чиқди.

Бу даврдаги қонун чиқариш жараёни конституциявий жиҳатдан асосланган икки муҳим принцип: турли шаклдаги (шу жумладан ҳусусий) мулк эркинлиги ва тенглиги принциплари ҳамда иқтисодий фаолият эркинлиги принциплари асосида ривожланди.

Эски, маъмурий-буйруқбозлик усулига қурилган бошқарув тизими тубдан янгиланди, ортқиқа назорат қилувчи ва тафтиш ўтказадиган идоралар сони кескин камайтирилди. Бир қанча вазирликлар тугатилиб, улар ўрнида фаолиятининг моҳиятига кўра бозор муносабатлари талабларига жавоб бера оладиган хисдорорлик компаниялари, уюшмалар ташкил этилди. Айни пайтда биржалар, савдо уйлари сингари бозор инфраструктураси объектилари барпо этила бошланди.

Давлат корхоналарига молиявий жиҳатдан ёрдам берилди, алоҳида маблағ ажратилиб йўл билан маълум муддатга қалб давлат асосий озиқ-овқат маҳсулотлари нархи чеклаб турилди.

Айни пайтда мулк муносабатлари чуқур ислох қилинди. 1994 йилда хусусийлаштириш, мулкни давлат тасаруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш жараёнини тезлаштириш ва микёсини кенгайтириш ишлари кенг жорий қилинди. Фонд биржалари, қимматбаҳо қроғзалари хисобга оладиган ва саклайдиган миллий депозитлари барпо этилди. Урта ва йирик корхоналарни давлат тасаруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш, ёлқ турдаги акционерлик жамиятларини очик турдаги жамиятларга айлантириш жараёни бошланди.

Ташки иқтисодий фаолият соҳасида ҳам жиҳдий янгилашлар амалга оширилди. «Хорижий сармоялар ва хорижий сармоядорлар фаолиятини кафолатлаш тўғрисида», «Банкротлик тўғрисида», «Ташки иқтисодий фаолият тўғрисида» қонунлар қабул қилинди. Бу қонунлар ташки иқтисодий фаолиятни сезиларли даражада

кенгайтириш имконини берди, хорижий сармоядорлар учун имтиёзли шартит яратди. Мисол учун, экспорт қилиш маълум даражада чекланган товарлар рўйхати қисқартирилди, бориб, 1994 йилнинг биринчи ярмида 26 хилни, йил охирига келиб эса, 11 хилни ташкил этди.

Экспорт маҳсулотини ва унинг ҳажмини кўпайтиришга эришган корхоналарга катта имтиёзлар берилгани эътиборга сазовор.

Миллий валютанин жорий қилиниши ташкилий янгилашларни амалга оширишда янада муҳим омил бўлди. Республика валютата биржаси ташкил этилиб, бу биржада ўтказилаётган савдо натижасига қараб пулнинг расмий алмашув қиймати белгилана бошланди.

1 августдан бошлаб сўмнинг чекланган конвертация жараёни жорий этилди.

Ҳукумат миллий валютани мустақамлаш мақсадида бюджет ва пул-кредит сиёсатини кескинлаштириш, истеъмол бозорини тўлдириш, экспортни кенгайтириш ва ташки иқтисодий фаолиятни тақомиллаштириш, пул айланишини тезлаштириш ва муомаладаги нақд пулни камайитиш юзасидан тўртта дастур ишлаб чиқиб, қабул қилди.

Давлат бюджетида харажатларни камайитиш ва даромадларни кўпайитиш бўйича қўрилган чора-тадбирлар тўғрисида 1994 йилда бюджет қамоматини чеклаш, пул қарздорларини жараёнини сезиларли даражада секинлаштиришга эришилди. Аҳолига меъёрий талазда улчаб бериладиган маҳсулотлар турини ҳам кескин қисқартитиш, оқибатда савдо соҳасини бутунлай эркинлаштириш имконини берди.

Иқтисодиётда барқарорлик ва маълум даражадаги иқтисодий ўсиш аломатлари кўрина бошланди. Нефть ва газ конденсати қазиб олиш 1991 йилдагига нисбатан икки баравар қўлайди, олтин, дон, енгил саноат, озуқа саноати ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқариш анча ошди. МДҲдаги барча давлатлар билан савдоний яхши йўлга қўйишга эришилди.

Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатлари билан иқтисодий алоқаларда сифат жиҳатидан янги ривожланганга, яъни ўзаро савдода биринчи марта ижобий сальдога эришилди.

Иқтисодий соҳада эришилган ютуқларнинг қўлимини фақат қиёсلاш орқали аниқ тасаввур қилиш мумкин.

Масалан, Ўзбекистоннинг ялпи ички маҳсулоти 1994 йилда 1991 йилдагига нисбатан 83 фоизни ташкил этди. Ялпи ички маҳсулот 1991 йилдагига нисбатан атиги 17 фоиз камайган. Ваҳоланки, бу кўрсаткич Қозғистонда 43, Россияда 39, Украинада 40, Беларусда 35 фоизни ташкил этганини яхши биламиз.

Саноат маҳсулотлари ҳажми эса Ўзбекистонда 1991 йилга нисбатан атиги 2 фоиз камайган бўлса, Қозғистонда 48, Россияда 44, Украинада 38, Беларусда 32 фоизга қамайиб кетди. 1994 йилда республикамизда давлат саноат ўсиши суръатлари 1993 йилга қараганда 101 фоиз ўсди. Айни ташки савдо обороти 1993 йилга нисбатан 5,5 фоизга қўлайди ва 3 млрд. 800 млн. АКШ долларини ташкил қилди. Республика йиғма боджетининг таққилиғи ялпи ички маҳсулотнинг 3,5 фоизини ташкил қилди.

Инфляция балоси МДҲ мамлакатларининг бирортасини четлаб ўтгани йўқ. Лекин, шунга қарамаддан, кейинги пайтда Ўзбекистонда нарх сакрашини бирмунча яхшиловди. Дейлик, 1994 йилнинг октябрида истеъмол нархлари 24 фоизга ўсган бўлса, декабрга келиб тахминан 11 фоизни ташкил этгани бунга ёрқин мисолдир.

Таққослаш учун яна бир рақамни келтирамиз: 1991 йилга нисбатан нархлар бизда 1129 баробар, Беларусда 3207, Қозғистонда 5618, Украинада эса 10800 баробар ошди.

Бундай рақамларни чакана товароборот, капитал маблағлар ҳажми, аҳолининг даромадлари каби муҳим кўрсаткичлар бўйича ҳам келтириш мумкин. 1994 йил якунида тўғрисидада гапирар эканмиз, иқтисодиётимизда эришилган натижалардан энг муҳимларини қўйидагича изоҳлаш мумкин:

Биринчидан, макрокитисодий барқарорлаштириш сиёсатини амалга ошириш сари илк қадам ташкилд. Пухта ишлаб чиқилган пул-кредит, бюджет ва аксизимсия сиёсатини қўллаб, нарх ўсиш суръатларини пазайитиришга, валютатамизини мустақамлаш муаммоларини ечишга дадил киришдик.

Иккинчидан, саноатни, умуман ишлаб чиқаришнинг устивор йўналишларини давлат томонидан доимий равишда қўллаб-қувватлашнинг таъминлай олдиқ. Бу эса ўз навбатида ишсизлиқни чегаралашга, меҳнат ресурсларининг банд бўлиши

га, уларнинг даромади ва бюджет даромадини барқарорлаштиришга олиб келди.

Учинчидан, давлатимиз иқтисодий жиҳатдан мустақил бўлишини назарда тутиб, халқимизнинг эҳтиёжини қондирадиган галла, дон, гўшт, сўт маҳсулотларини четдан олиб келишни кескин камайитрдик. Нефть ва нефть маҳсулотларини қўшни давлатлардан олиб келишни камайитириш сари халқ қилувчи қадам қўйилди.

Тўртинчидан, хорижий сармояларни мамлакатимизга жалб этиш учун кенг имкониятлар ва муҳим шарт-шароитларни яратдик.

Шу билан бирга ижтимоий-иқтисодий вазият ҳамон анча мураккаб эканини ҳам эътироф этиш лозим. Қишлоқ ҳўжалиги ва бошқа халқ ҳўжалик соҳаларида мулкчиликнинг янги шакли қарор топиши чинакамига таъминланмаётти, бозор инфраструктураси зарур даражада ривожланмаётти. Ишлаб чиқариш суръатининг пасайиши кўп тармокларда давом этмоқда, сармояларнинг етарли эмаслиги иқтисодиётини яхшилаб қайта қуришга тўсиқ бўлмоқда. Тўлов, ҳисоб-китоб масалалари ҳамон оғир аҳволда. Пулнинг ойлқ қарздоризланиш суръатлари нисбатан юқори ҳолда сақланаётгани аҳолининг ҳаёт даражасига салбий таъсир қилмоқда. Солиқларни саклаш, халқ таълими, фан, маданият ва бошқа ижтимоий соҳалар молиявий жиҳатдан қўшимча ёрдамга муҳтож.

Ўзбекистон мана шундай шароитда иқтисодий ислохотларнинг иккинчи босқичига кириб бормоқда.

Иқтисодий ислохотларнинг бугунги босқичида энг муҳим ва долзарб вазифа — мулкий муносабатларни тубдан ўзгартирмоқдир. Унинг туб моҳияти — мулкни ҳаққоний эгалари қўлига беришни тезлаштириш, тадбиркорлик учун кенг йўл очиб бериш ва мулкдорга янги мулк эгаси ҳисобитини тарбиялашдан иборат.

Хусусийлаштириш соҳасида мулкдорга дўш келатётган муаммоларни ечиш, унга кенг йўл очиб бериш, қўллаб ҳаққоний мулк эгаларини тарбиялаш мақсадида мувофиқдир. Биринчи навбатда, тадбиркорликнинг қонуний базасини мустақамлаш ва унинг давлат томонидан қўллаб-қувватланишини таъминлаш керак.

Тадбиркорларга ва бозор муносабатларини жорий этишга интилаётган шахсларга Ўзбекистон давлатининг фақатгина ҳуқуқий қаролатини бериш кишга эмас. Шу ҳуқуқларнинг ба қаролатлардан тўла фойдаланиш учун шарт-шароит яратиш, ишбилармон фаолиятга тўсиқлик қилувчиларнинг таноибини тортиб қўйиш бугунги куннинг бош масаласидир. Хусусий тадбиркорликни қар томонлама ривожлантиришга бугун республикамизнинг иқтисодий тараққиётини таъминловчи омил сифатида қарашимиз ва қонунчилик фаолиятимизда ҳам бу соҳага ҳудди шу нуктаи назардан ёндашмоғимиз даркор.

Биз учун хусусийлаштиришнинг ўзидан ҳам, унинг ишлаб чиқаришни рағбатлантириши, меҳнат маҳсулоти сифатини яхшилаш ва қўлайитиришдан манфаатдорлиқни ошириши, аҳоли эҳтиёжини қондиришда рақобат муҳитини вужудга келтириши, яхшироқликнинг йўқ қилиши ва шу орқали эркин иқтисод пайдо бўлишига имкон яратиши муҳим ва қимматлироқдир.

Ер ва ер ислотиниш жадаллаштиришга оид қонунларни тақомиллаштириш масаласи пишиб етилмоқда. Турни, давлат мулкчилигинга қайд этилган «Ер ҳақида» қонун бор. Бироқ ер ўз эгасини тополмаётган холлар тез-тез учраб турибди. Ерга эгаллик қилишдаги мулк ҳуқуқини кенгайтириш, сугорилардан ерлардан умумий фойдаланиш, керак бўлса, деҳқонларимизнинг хусусий эгаллик ҳуқуқини қучайитириш шарт, деб ўйлайман.

Ердан фойдаланиш соҳасида ижара муносабатларини тартибга солувчи қонунчиликнинг йўқлиги ҳам ер ислотиниш тўхтатиб турибди. Ижарани ривожлантириш учун республика парламенти томонидан «Қишлоқ ҳўжалиги ерларини ижарага олиш» ҳақидаги қонунни қўриб чиқилиш ва қабул қилишнинг тезлаштириш даркор.

Иқтисодий салохиятимизни ва даромадимизни янги босқичга кўтарадиган яна бир долзарб вазифа, асосий муаммо ва устуи йўналиш — бу таёйр маҳсулот ишлаб чиқаришни кенгайтириш, унинг сифати ҳамда рақобатта чидашини жаҳон бозори талаблари даражасига етказиш мақсадида иқтисодиётда таркибий-структуравий ўзгаришларни амалга оширишдир.

Ўзини мустақил санаган ҳар бир давлат, жаҳон иқтисодида ўз ўрнини топоқчи бўлган ҳар бир мамлакат аввало оддий саволларга жавоб беришга ури-

ниб қўриши керак:

— иқтисодиётининг устивор соҳалари ва тармокларни нима-лардан иборат? Жаҳон бозорида рақобатта бардош бера оладиган маҳсулотларни қандай қилиб ва нима ҳисобидан ишлаб чиқариш мумкин? Таёйр маҳсулотларни ишлаб чиқаришда, бошқаларнинг эътиборини жалб этишнинг, жаҳон ҳамжамиятида ўзига хос ва ўзига мос обрў топишнинг қандай мақбул йўллари бор?

Бу саволларга аниқ жавоб тополмаса, ўз иқтисоди, биринчи навбатда ишлаб чиқариш тармокларини шунга мослаштириб қайта қуриб олмаса, янги замонавий технология ва ускуналарни олиб келиб ўрнатмаса, корхоналарда ишлабдиганлар ва уларнинг раҳбарлари савиясини, иш услубларини жаҳон талаблари даражасига кўтармаса, ишлаб чиқарилаётган қўндалик маҳсулот ўз харидорини тополмаса, бундай давлат ривожланмайдиган, фаровонликка эришмайди.

Шунинг учун ҳам мустақил-лигимизнинг биринчи кунларидан қўб бий имкониятларини-заҳираларимиздан фойдаланиб, юртимизни арзон-ғарор ҳомаиш маконидан дунёдаги етакчи давлатлар билан бўйлашадиган, иқтисоди замонавий талабларга жавоб берадиган мамлакатга айлантириш учун азму қарор қилдик. Ҳар қунги ҳаётимиз бу йўлдан оғимай бораётганлигимизни кўрсатиб турибди. Таёйр маҳсулот ишлаб чиқарадиган қўндал кичик ва ўрта корхоналар, янги завод ва фабрикалар қуришмоқда, ишлаб чиқариш қулиари тобора ривожланмоқда. Шуларнинг ҳисобидан, яна бир бор таъкидламоқчиман, охириги 3-4 йилда Ўзбекистонга четдан олиб келинаётган нефть ва нефть маҳсулотларини 6-7 қарра, гўшт ва сўт маҳсулотларини 2-3 баробар, дон ва уи маҳсулотини 2 қарра камайитиришимиз бунга аққол мисол бўла олади.

Вилотларда хорижий инвестициялар билан қурилаётган корхоналар яқин орада албатта ўз натижасини беради. Қурилаётган темирйўл ва автомобиль йўллари, уй-жой қурилиши ва ободончилик ишлари-ми, энергетика ва бошқа базавий тармоклар ишга тушган, шаҳар ва қишлоқларимиз янада обод бўлади. Лекин бу улғувор ишларимизнинг бошланиши, ҳолос.

Ташкил этилаётган корхоналарга асоб-ўсуналар харид қилиш учун давлат томонидан имтиёзли қарз ва ёрдам бериш, ишлаб чиқариш йўналишдаги маҳсулотларни чет элга сотишда қечлашларни бекор қилиш, ишлаб чиқариш ҳажмини қўлайитиришга маблағ сарфлаш, қарз бериш, солиқ солишнинг давлат томонидан мувофиқлаштириш воситаларини қучайитириш, сугуртанинг таъсирчан усулларини яратиш йўллари мустақам ҳуқуқий асос негизда вужудга келтириш кичик ва ўртада тадбиркорлар учун ҳозир жуда муҳим.

Яна бир бор таъкидламоқчиман: бугунги энг муҳим ҳал қилувчи масала — кичик ва ўрта корхоналарни ривожлантириш, уларга кенг имконият ва имтиёзлар ташкил қилиб беришдир.

Қисқа муддат ичида икки бозорни тўлдирадиган ва экспорт қилинадиган маҳсулот ишлаб чиқарувчи **кичик технологияларни жорий этиш концепцияси ва миллий дастурини ишлаб чиқилиш зарур.** Икмонни топишган барча йўллар билан (хорижий кредитларни ишга солиш, сармоя жамғармалари, маҳаллий бюджетлар, сугурта компаниялари ва фуқароларнинг шахсий жамғармаларидаги пуллар) **кичик технологияларни харид қилишнинг тезлаштириш зарур.**

Кичик технологиялар соҳити олинадиган мамлакат ва фирмаларни аниқлашда асосий эътибор жиҳозлаш ва таёйр маҳсулот сифати, уларнинг жаҳон андозалари талабларига қай даражада жавоб беришига қаратилиши зарур. Жаҳон тақрибасида бундай ёндашув синондан ўтган. Японияда 1956-1957 йилларда қалб тақтисодиётнинг бир қанча устивор йўналишларини қўллаб-қувватлаш бўйича чора-тадбирларни белгилла берган. Яъни «Электрон саноатини ривожлантириш бўйича факултетада чора-тадбирлар тўғрисида», «Машинасозлик саноатини ривожлантириш бўйича факултетада чора-тадбирлар тўғрисида» қонунлар қабул қилинган эди. 1962 йилда Япония миллий тақрибасидаги биринчи тўлақонли режаси ишлаб чиқилган бўлиб, унинг асоси давлат устивор йўналишларини тизимини кенг жорий қилишдан иборат бўлган эди.

Олий Мажлис давлат мулкни хусусийлаштиришга, кичик корхоналар ташкил этиш ва бу мулкни сотиб олишга Ўзбекистон **фуқароларининг шахсий сармояларини жалб этишини қонуний асосларини** иш-

лаб чиқилиш лозим. Айни замонда у солиқ солиш тартибининг ҳуқуқий жиҳатдан шаклланишини ҳам таъминлашни керак.

Бунда маблағларни ўзоқ муддат мобайнида ва манфаатли тарзда ишлатишнинг пишқипухта тизимини яратиш қўзда тутилди.

Шунинг учун ҳам банк, молия, кредит тизимларини тақомиллаштириш, уларни жаҳон талабларига кўтариш, тўловларни тартибга солиш борасидаги ислохотлар бугунги босқичда муҳим ўрнин олиши даркор.

Бюджет сиёсатини, биринчи навбатда иқтисодий ва ижтимоий масалаларга тааллуқли вазифаларни ишлаб чиқилиш ҳамда тақдидлаш соҳасида Олий Мажлисининг таъсири сезиларли даражада ошиб бормоғи зарур.

Иқтисодиётимизни барқарорлаштириш, пул қарздоризланиши — инфляцияни камайитириш, товар ва хизматлар бозорида рақобат ташкил қилиш, ички миллий маҳсулот ҳажмининг ошиб боришини таъминлаш, тўлов балансини мустақамлаш ва бошқарини қўллаб-қувватлаш, ташкилий янгилашларини чуқурлаштириш — булар, албатта, мураккаб, аммо баҳарлиш мумкин бўлган вазифалардир. Уларни амалга ошириш учун:

аввало, давлат ишлаб чиқариш ташкилотларини бюджет томонидан қўллаб-қувватлашни кескин камайитириш, истеъмолчилик сармоя ёрдамини чеклаш;

иккинчидан, солиқ сиёсатини тўғри йўлга қўйиш. Табиий ресурслардан фойдаланиш боддан, расида солиқнинг рағбатлантирувчи аҳамиятини ошириш, техник қайта жиҳозланиши фалол жорий этаётган корхоналар тизимисидagi солиқ юқини камайитириш, табиий бойлик ва заҳираларимизга, мулкка солиқ ставкасини ошириш;

учинчидан, ресурсларни тақсимлаш механизмини сифатида эркин бозор нархларини тартибга солиш ва уларнинг аҳамиятини ошириш, барча соҳада, шу жумладан, энгергоресурслар, озиқ-овқат ва бошқа маҳсулотлар нарх-навосини ўз ҳолига қўйиш;

тўртинчидан, давлатнинг тақсимотчилик фаолиятини чеклаш, яқин йиллар ичида ишлаб чиқариш-техник хусусиятига эга бўлган маҳсулотлар, шу жумладан, пахта ва галлага давлат буюртмасини кескин даражада қисқартитиш лозим. Давлат буюртмаси тизими ундан яхшироқ бўлган, яъни давлатнинг зарур эҳтиёжларини қоплайдиган ва харидор ўртасида келишилган нарх асосида қондиришга қаратилган давлат харид тизими билан алмаштирилиши талаб этилади.

Нафакат иқтисодда, умуман республикада ўтказилаётган барча ислохотлар — бу аввало, бозор, институцион ислохотлар, яъни эски, мустабид иқтисоднинг қотиб қолган, гоёт марказлаштирилган тизимини янги, эркин бошқарушга қўйиш, рағбатлантириш ва жонлантирувчи тизимга айлантириш пайдовери ҳисобланади. Шу ўзгаришларни нуфузли халқаро ташкилотлар тайялаган маҳсулотлар асосида ўтказиш, замонавий услуб ва компьютерлаштириш тизимини жорий қилиш, ёш, истеъдодли мутахассисларни яхшироқ суръатлар билан хорижий мамлакатларда ва ўз юртимизда ўқитиб-тарбиялаш диққат-эътиборимиз марказида турмоғи керак.

Мухтарам дўстлар! **Мамлакатимизда ўтказилаётган нафакат иқтисодий, балки ижтимоий соҳалардаги ислохотлардан ҳам асосий қўзғалган мақсад, барча ўзгаришларнинг натижаси ва белгиси миллий валютатамиз — сўмимизни мустақамлаш, уни босқичма-босқич жаҳоннинг қучли валюталари билан конвертациялашга, яъни эркин алмашувига эришишдир. Бу соҳада талай ишлар қилинди. Лекин 1995 йил шу масалани узиш-кесил ҳал қилиш йили бўлишига ишонаман.**

Республикамиз дўқонлари ва бозорлари товарлар билан тўла-тошганина миллий валютатамиз қуч-қудрат касб этади, обрў-эътибор топади. **Яна бир бор таъкидламоқчиман: миллий валютатамиз мустақам бўлсагина давлатимизни қудратли, обрўли, ҳаётимизни фаровон бўлади!**

Мен «давлат» сўзига алоҳида ургу бераётганим бежиз эмас. Ислохотларни амалга ошириш, иқтисодиётнинг устивор йўналишларини, аниқ мақсадларга эришиш учун тегишли шароит, механизмларни яратиш ва амалга ошириш давлат зиммасига тушади. Давлат ислохотлар тақдирини ўзини маънавий салоҳият — маърифатли инсоннинг икки қанотидир.

Шунинг учун мустақиллик тафаккурини кенгроқ тушунишимиз лозим.

Бу тушунча аввало: **Ушти даврида халқимизнинг муҳтож табақаларини ҳимоялаш, уларга тегишли**

— Ўзбекистоннинг истикболи ва истиклоли ҳақида қайғуриш;

— ўзининг ва ўз халқининг, ватанининг қадру қиммати, орномусини англаб, уни ҳимоя қилиш;

— юксак гоғлар, янги фикрий кашфиётлар, ниятлар оғушида меҳнат қилиб, истеъдоди, бор имкониятини, керак бўлса, жонини юрт истикболи учун элига бахшида этишдир.

Шубҳасиз, бир тизимдан иккинчи тизимга ўтаётган қадар оғида, жамият мафкура-сида ўзгаришлар бўлиши табиий. Бироқ, баъзи бировларнинг ҳадик олиб, эркин бозор шароитида маънавий-ахлоқий қадриятларнинг қиммати тушиб кетади, маданият иккинчи даражали нарсага айланади, деган фикрлари ўринсиз.

Эркин бозор иқтисоди билан маънавиятни қарама-қарши қўйишдан, тўғрисиини айтсак, ўз умрини тугатган эски мафқуранинг ҳиди келади.

Биз иқтисодий ўнгиланиш, иқтисодий тикланиш, иқтисодий ривожлани

